

sakontasuna eta kalitatea gorantz doan une honetan, nola transferitu joera hori industriara?

Azken finean, euskal ekonomiaren indartzeak bide horretatik etorri beharko du.□

KULTURA

HASIER ETXEBERRIA

JOAN GABETAN NATOR. TORREALDAIREN ERRUA

Munduan ez dago agur esan eta joan gabe geratzea baino gauza itsusiagorik. Halako zerbait gertatu zait neuri. Jakin-en azken alean adio esan irakurleari, eta hemen naiz berriro blagan. Neure mesedetan esan dezadan, hala ere, Torrealdaik daukala errua eta ez beste inork. Inongo irakurlek ez didala pelmadarekin jarraitzeko eskatu, baina zuzendari hau, antza, ez da sekula asebetetzen gure kontuekin.

Merkeak izango gara agian, edo bestela itsuen lurraldeko begibakar bakanak. Gainontzean ez dago ulertzerik.

Izanak izan, hemen gara berriro eta barkaidazue aurreko hartan alferrik esandako agur haren ordetan, oraingo kaixo hau jartzeko eskatzen badizuet.□

URIBEETXEBARRIAREN ERRUA

Anje Duhalderi egin diotenak ez dauka izenik. Kulturaren izenean eta kultura zuzpertzegatik bere sosa ateratzen duen Tomas Uribeetxebarria jaunak, Herriz Herri zirkuitutik kendu egin du faszista kutsua duen erabaki bat indarrean ezarriz.

Eta ni behintzat, harritu egin naiz. Akaso injenuitatez jositakoa naizela esango du baten batek, baina egia esan behar

badut, zintzoen eta zuzenen erreinuan sartuta neukan Bizkaiko Kultur Diputatua.

Errealitateak, ordea, bere neurria ezartzen du beti eta hemen ere ezarri du berea: lantzi eta Kalparsororen heriotzak zirela eta, bat egin nahi izan zuen Anje Duhaldekin samin hartan, kantaldi bateko bi abesti opatuz. Akabo, kitto. Nahiko arrazoi izan zen oroitzapen hura, kantariari lana kentzeko.

Beste behin ere gehiegikeriaren hatzapparretan gabiltza. Nahastu egin ditu Uribeetxebarriak zerbitzu publikoak eta norberaren gela. Ez da gauza bera kultur azpiegitura publiko bat eta E.A.J.ren edozein batzoki.

Seguruenik gainera, txaloak joko zizkioten auzoan, Duhalde delako *frantses* hori ere, terroristen ezpal berekoa dela susmatuz. Zenbat terrorista gaude hemen, ordea? Denok al gara ETAKoak? Euskal idazleak, euskal artista plastikoak, euskal zinegileak, euskal kazetariak... denak terroristak? Ez da txan-txa, alajaina!

Zer nahi dute, baina? Nor dute beraiekin? Ez al dira ohar-tuko sekula, aukera ezin hobea alferrik galtzen ari direla? Nola liteke kultur eragile gehienak, guztiak ez badira, kontra edukita herririk egitea? Noiz arte erokeria honetan?

Indarkeriaren kontra nago esan behar al da norberaren lanaren balioa erreklamatzeko? Hala bada, bedi: indarkeriaren kontra nago. Uribeetxebarriaren indarkeriaren, partzialkeriaren eta gehiegikeriaren kontra nago, gainerantzeko indarkerien aurka nagoen neurri berebean. Ala indarkeriak ere *labela* behar du arbuatua izan dadin?

Badirudi PNVkoen lorategian bizi behar dugula denok isilik, diskrepantziarik gabe, ametsik gabe, iritzirik gabe eta batzokietako txorizo egosiaren koipeak gure kaikueta laga duen arrastoa, Txinbo jaboiaz garbitzen.

Nahastu egin zara Tomas, eta zuk nahi ala nahi ez, Adierazpen-Askatasunari txiza egin diozu, burutik behera. Beste batzuk ere izango dituzu, ez dut dudarik, baina hau ere sartu zeure merituen artean. □

GALERISTEN ERRUA

Galeristak ez dira aspaldian isiltzen. Arco dela eta ez dela, hamaikatxo gorabehera izan dira, artearen merkatua aitzaki dela.

Euskal Galeristen Elkarteak, behingoagatik elkartuta jokatu du azken edizioan. Aspaldi erakutsitako izpiritu ausartenari eutsiz, artista bana aurkeztu dute Madrilen, proposamen bana, honek euki ditzakeen arrisku komertzialak aintzakotzat hartu gabe.

Ez dira garai bikainak galeristentzat. Bonito Oliva, Veneziako biurterokoaren zuzendari ospetsuak adierazi berri duenez, arte-galeriak hilda daude jada. Beraien lekuan artelan eta proposamen berriak erosten dituzten museo agresiboak gainditu dira. Artista gazteak aurkitu eta museo periferiko txikiagoen bitartez ezagutzera ematen dituztenak, Guggenheim kasu.

Eta Guggenheim aipatu dudanez, esan dezadan lotsatze-koa izan dela Durana eta Jose Luis Merinoren artean gertatutakoa. Merinok, bere kabuz atera zuen Guggenheimgo maisulanak ikusteko gida bat. Duranak eta Rekaldekoek, erretiratu egin zituzten, ordea, Merinok argitaratutakoak. Arrazoia, antza, senitartekoa ez izatea eta aspaldidaniko arantzak presente egotea. Bestela ezin uler liteke, Merinok egindako lan ederra banatzen ez uztea. Azkenean, Guggenheim kontsortziokoek hartu behar izan zuten epaia eta Merinoren lana banatzen laga zuten. Batzuek, antza, kultura eskusiban nahi dute beraientzat, hala dirudi Durana eta Barañanoren kasuan: lehenik beraiena Rekalden argitaratu eta ondoren El Correo Español-i saldu, gainera beste inoren parte hartzea debekatuz. Montaje polita Bilbo aldean dutena.

Madrila etorritako beste bat, Leo Castelli ifarramerikarra izan zen, Arco-k omendu nahi izan zuen mundu guztian den galeristarik famatuena. Pollock, Jasper Jones, Warhol eta hala-koen aitapontekoa den Castellik, Miquel Barceló du orain maite, eta berari zor zaio neurri handi batean mallorkarrak aspaldion duen kotizazio aparta.

Castellik, ordea, gure artistetako bati ere mesede ederra egin dio. Cristina Iglesias donostiarrari hain zuzen ere. Cristinak Venezian erakutsitako lana zoragarria zela esan du Castellik, eta horrek, automatikoki biderkatzen du Cristinaren lan bakoitzaren salneurria. Ez zitzaion batere gaizki etorriko, Txillida eta gero atzerrian entzute gehien daukan gure artista honi.□

MODAREN ERRUA

Atxaga bera ere harrিতuta dago azken nobelaz gertatzen ari denarekin. Egun gutxi batzuetan hamar mila ale saldu ditu dagoeneko Pamielak eta lasai esan liteke, halako bakardade publikorik ez duela sekula ezagutu euskal literaturak.

Alde batetik poztu egiten du horrek, baina bestetik merkatuari eta, azken finean, irakurle goari buruzko gogoetara eramaten gaitu. Publizitatea, moda eta snobkeria gure artean ezarrita daudenetik, esan dezagun jada, kultura normaldu bat dela gurea. Auzoko kulturek dituzten ajeak behintzat badi-tuela berarekin.

Bern ardo Atxagari bat baino gehiago etorri zitzaion, argitaratu eta biharamonera, Gizona Bere Bakardadean irakurri berri zuela esanez. «Noiz irakurri duzu, ordea?» galdetzen zien Bernardok harriturik. «Bost ordutako takada batean» erantzun zioten fan sutsuek.

Bernardok errepasoa egiten zuen orduan eta bere bizitza guztian nobela bat hain azkar irakurri gabekoa zela konturatu zen. Nobelek beraien tempo propiala behar dutela irakurriak izan daitezen, egunak eta asteak behar dituzte mesanotxean, ardoa bezala ontzeko.

Irakurtzeko gainontzeko erak modaren erruak dira.□